దేవుడైన మానవుడు

"జగన్నాథం గౌతమీపుత్రుడు. గోదావరీ గంగయే అతని జీవిత సమస్తమూ. ఆ పరిసర ప్రకృతిలో అతడూ ఒక నైసర్గిక భాగం."

రంధి సోమరాజు

పెద్ద కథ

సుమారు పదిహేడున్నర సంవత్సరాల క్రితం మాట. ఆనాడు గోదావరీ పరిసర ప్రాంతాలలో పెద్ద తుఫాను వీచింది. గోదావరిలో అప్పుడు 'డరోతీ' అనే పెద్ద స్టీమరొకటి ఉండేది. దానిలో వెయ్యికి పైగా జనం ఇమిడేవారు. అది పశువుల్నీ, మనుష్యుల్నీ, కారుల్నీ, బొబ్బర్లంకనుండి రాజమండ్రికి, రాజమండ్రినుండి బొబ్బర్లంకకు చేర్చేది. అది, ఎనిమిది వందల గజాల స్థలంలో కట్టిన గుండ్రపాటి పెద్ద రెండంతస్థుల భవంతిలా ఉండేది. అది గోదావరిలో తిరుగుతూ వుంటే ఎంతో నిండుగా ఉండేది. కాని ఆ నిండుతనాన్ని ఆనాడు దురదృష్టం పట్టింది. ఆనాటి రాత్రి ఒడ్డున కట్టివేయబడ్డ ఆ స్టీమరు ఎలా లంగరు లాక్కొని గోదావరిలోకి వెళ్ళిపోయిందో తెలియదు. ఆ పెనుగాలి తాకిడికి అంత పెద్దది కూడా తట్టుకోలేకపోయింది. అలా దిగువగా పోయి బొబ్బర్లంకకు కాస్త దూరంలో మునిగిపోయింది. ఆ స్టీమరులో జనం ఎవ్వరూ లేకపోవడంవల్ల ప్రాణహాని మాత్రం జరగలేదు. రాకపోకలకు ఇబ్బంది కలుగకుండా ఆ మరునాడు రాజమండ్రినుండి బొబ్బర్లంకకొక లాంచీ బయలుదేరింది. అప్పటికి తుఫాను భీభత్సముకూడా కొంత తగ్గిపోయిందనే చెప్పాలి. కాని వర్షం అలా తెరలు తెరలుగా కురుస్తూనే ఉంది. గడ్డ కట్టుకపోయిన ఒక మహార్ణవం ఆకసమంతా నిండి, రవి కడ్డుగా నిలిచిపట్టుంది. ఇటునుంచి జనం అయిదారుగురు కన్నా, ఎక్కువ ఎక్కనే లేదు. అటునుంచైనా పది పదిహేను మందికి మించి లేరు. అందులో ఓ గర్భిణీ స్త్రీ కూడా ఉంది. రాజమండ్రిలో అత్యవసర వైద్యసహాయం పొందటానికి పల్లెటూరైన పుట్టింటినుండి తిరిగి అత్తవారి ఊరైన రాజమండ్రి వచ్చేస్తూంది. ఆమెకు తోడుగా ఆమె అన్నగారు, పురోహిత బ్రాహ్మణుడూ ఆ లాంచీలోనే వస్తున్నారు.

లాంచీ అంతా నెమ్మదిగానే ఉంది. పొడిగా ఉన్న స్థలం ఒక్క జానెడు కూడా లేదు.

సరంగు, డ్రైవరుతో ఏమిటో గుసగుసలాడాడు. వాళ్ళిద్దరి మొగాలు వికృతంగానే ఉన్నాయి. వాళ్ళ మొగాలలోనికి దిగులుగా చూసిన జనం—వాళ్ళేమి మాట్లాడుకున్నారో తెలుసుకోవాలని ఆత్రుతపడ్డారు. ఒకాయన, "మరేం ఫరవాలేదు కదా బాబూ..." అన్నాడు. సరంగు ఒక నవ్వు నవ్వాడు. ఆ నవ్వులో నవ్వు లేదు. ఆ నవ్వులో ఏమున్నదో అందులో కూర్చున్నవారి కంతుపట్టలేదు.

లాంచీ ఇక బయలుదేరబోతూంది అనగా అకస్మాత్తుగా ఒక ప్రయాణీకుడు త్రొక్కుడుచెక్క లేకపోయినా నీళ్ళల్లోనికి దూకేసి, గట్టుమీదికి పారిపోయాడు. మిగిలినవారి గుండెలు రెపరెప లాడిపోతూయి. అట్లా దిగి వెళ్ళిపోతూన్న వాని దిశగా సరంగు

తిరిగి చూసిన చూపు—అప్పుడే ఊతను పుట్టిన ఉమ్మిన ఉమ్మి—అవతలి ఒడ్డున ఆ జనం, అర చేతిలో ప్రాణాలు పెట్టుకుని లాంచీ దిగిపోవడానికి ధైర్యము చాలక, ముందుకు వెళ్ళడానికి మనస్సొప్పక, బిక్కు బిక్కుమంటూ ఒకరి మొగాల్లో ఒకరు తమ ప్రాణాల్ని తడిమి చూసుకుంటున్నారు.

సరంగు గట్టిగా 'గో హైవాట్' అని ఓ పెద్ద పొలికేక పెట్టాడు. లాంచీ ముందు భాగాన చుక్కాని త్రిప్పే చక్రంవద్ద అతను కూర్చున్నాడు. అతని దృష్టి అతి నిశితంగా ఉంది. లాంచి మధ్యభాగాన ఇంజనుదగ్గరవున్న డ్రైవరు లాంచి వేగముయొక్క హెచ్చుతగ్గుల మార్పుల గురించి ఎప్పటికప్పుడు సరంగు ఇచ్చే సూచనల కనుగుణంగా నడుపుతున్నాడు. వీరిద్దరూ మాట్లాడుకోడానికి వీలుగా ఓ గొట్టం ఉంది. ఇంజను గదియొక్క ఆ వైపు ఈ వైపు తలుపులు వేసి ఉండడంవల్ల, సరంగుకు డ్రైవరు కాని, డ్రైవరుకు సరంగు కాని కనిపించరు. ఇంజనుకు అవతలి భాగంలో ఆడవారు, ఇవతలి భాగంలో మగవారు ఉన్నారు.

ఇంజను చేసే శబ్దం మినహాయిస్తే మరి అక్కడ కూర్చున్నవారు చేసే శబ్దాలేవీ లేవు. చనిపోయిన ఒక ధనవంతుని శవాన్ని, అతి విషాదంగా మోసుకుపోతున్నట్లు లాంచి గమనాన్ని సాగిస్తూంది. మధ్య మధ్య సరంగు కేకలు, అతను చక్రసహాయంతో చుక్కానిని త్రిప్పుతూన్నప్పుడు, దాన్ని త్రిప్పే గొలుసుయొక్క వదులు బిగువుల రవరవలు తప్ప మరేగొడవా లేదు. కాని అప్పుడప్పుడు భయంకరంగా వీచే గాలుల తుత్తుకలుత్తరించే నినాదాల వికట్టాట్టహాసాలు, అత్యంత వేగంగా కత్తివిసురుగా మీదకురికే నీటిజల్లుల నియంతృత్వపు ధోరణులు అందులో కూర్చున్నవారిని ఒక ఊపు ఊపుతున్నాయి. చలితో ప్రతి ఒక్కడూ కుదించుకొని ముడుచుకు పోయాడు. లేస్తూన్న పెద్ద పెద్ద అలలతాకిడికి లాంచీ అటు నిటు కదలిపోతూంది. సరంగు మరొకసారి కంఠాన్ని పెద్దది చేసి "ఫుల్‌స్టీమ్" అన్నాడు. ఇంజను తనకున్న శక్తినంతా ఉపయోగించి ఎదురు గాలులతో పోరాడుతూంది. కొంత సేపయ్యేప్పటికి లాంచీ ముందుకు వెళ్తూందో, వెనక్కి వెళ్తూందో తెలియుటలేదు. గాలియొక్క వేగం హెచ్చిపోతూంది. నదిలో కెరటాలు ఎంత ఎత్తుకు లేస్తున్నాయో, అంతలోతుకు ఒంచుకపోతున్నాయి. లాంచీ కాగితపు పడవవలె అయిపోతూంది. ఒక్కసారిగా లాంచీలో ఉన్నవారు గొల్లున చుట్టుకుపోయారు. సరంగు కన్నులాడిపోయేలా ఒక వెర్రికేక పెట్టాడు. మహాప్రళయంగా అరిచాడు. ఒక్కసారిగా లోనున్నవారి కంఠాలు బిగుసుకుపోయాయి. అంతా నిశ్శబ్దం. గాలి... హోరు ... కెరటాల తాకిడులు తప్ప మరేమీలేదు.

లాంచీలో ఉన్న గర్భిణి విపరీతంగా నొప్పులు పడుతూంది. ఆమె చేతులు సహాయం కోసం కొట్టుమిట్టాడుతున్నాయి. ఆమె మొగం ఓరగా తిరిగిపోయి విలవిల తన్నుకుంది.

వర్షం మహోద్ధృతంగా, జలమేదో ఆకసమేదో విడమర్చలేని ఏకస్థాయిలో కురుస్తూంది. ఒక పెద్ద అలలేచి లాంచిని ఒక చెంప పెట్టు పెట్టి, కోటాను కోట్ల చీలికలుగా చీలిపోయి లోపలి జనాన్ని తడిపివేసింది. ఇంకేమున్నది! ఒక్కసారి అంతా గొల్లున, "అమ్మోయ్" అన్నారు. "అమ్మ గోదావరితల్లీ ... మా పాపాలు క్షమించుతల్లీ.. నీ బిడ్డలము తల్లీ ... మా అమ్మా ... గోదావరి తల్లీ ..." అని ఒకటే ఆక్రందన చేస్తున్నారు. ఇంతలో మరొక ప్రచండమారుతము వీచి, పెల్లుబికిన కెరటాల ఉద్ధృతాన్ని లాంచిలోనికి ముంచెత్తింది. "కేర్" మని ఒక బిడ్డ అరుపు ఆకసాన్ని చీల్చివైచింది. ఆ బిడ్డ కంఠధ్వని వినగానే గోదావరి ఒక్కసారిగా వెనక్కి తిరగబడింది. లాంచీ ఒక్కుడుగు ముందుకు సాగింది. సరంగు అంత చలిలోనూ నుదుటికిపట్టిన చెమట మెల్లగా తుడుచుకున్నాడు.

మెల్లగా గాలి హోరుతగ్గింది. కెరటాలజోరు కొద్దిగా సమసిపోయింది. కొంత సేపటికి లాంచి చల్లగా ఒడ్డుకుచేరుకుంది.

(2)

ఆ వేళ ఆ గాలివానలో, ఆ తల్లి ప్రసవవేదనలో పుట్టినవాడే మన జగన్నాథం. వాడు పుట్టిన

నాటినుంచీ గోదావరిని ఎరుగును. వాళ్ళమ్మ వాణ్ణి ఎత్తుకొని పండుగ దినాలలో ఆ గోదావరి గట్టున త్రిప్పింది. కాస్త ఊహ తెలిసిన దగ్గరనుంచీ వాడు వాళ్ళనాన్నతో గోదావరిస్నానానికి వచ్చేవాడు. ఇది వాళ్ళమ్మకు ఇష్టంగా ఉండేదికాదు. కాని వాడు మారాంచేసి మరీ, వాళ్ళనాన్న వెనుక గోదావరికి వెళ్ళకుండా ఉండేవాడు కాదు.

ఇహ ఆ తల్లి ఒడిలో వాడు కేరింతలు కొట్టేవాడు. ఆ దేవిమనసులో బుడబుడ మునిగేవాడు. గడబిడగా నీటిపైన చేతులుకొడుతూ చిలిపిగా నవ్వేవాడు.

ఆ వీధిలోని పిల్లలతో కూడి వేసవిలో మధ్యాహ్నపు వేళల బ్రిడ్జిరేవువద్ద గంతులపందేలు వేసేవాడు. ఆ స్తంభాల వద్దకుపోయి, ఆ మెట్ల మీదనుంచి, నీటిలోనికి ఒక్క దుముకుదుమికి ఆకుపచ్చా, నీలంరంగూ కలగలపు నీళ్ళలోంచి తెల్లని నీటిమీదకు తేలేవాడు.

వాడెప్పుడూ అల్లరి చిల్లరగా తిరిగేవాడు కాదు. స్కూలు విడిచిపెట్టగానే చీకటి పడే వరకు ఆటలాడుకొని తిన్నగా ఇంటికి వచ్చేసే వాడు. స్నానంచేసి భోజనంచేసి హాయిగా రెండు గంటలసేపు స్థిరంగా ఎక్కడికీ కదలకుండా చదువు కొనేవాడు. తెల్లవారుఝామున లేచి కాస్సేపు చదువుకొని, వాళ్ళ నాన్నతో కలసి గోదావరికి వెళ్ళేవాడు. ఏ రోజునా గోదావరికి వెళ్ళడం మాత్రం తప్పేవాడు కాదు.

రాజమండ్రి అంటే వాడికి తగని ప్రేమ. ఆ వూరుగురించి ఎవరేమి చెప్పినా ఆ పసివాడు శ్రద్ధగా వింటాడు. రాజరాజ నరేంద్రునిగురించి, నన్నయగురించి, తన పుస్తకాలలో నాలుగైదు పంక్తులుకన్నా లేకపోవడం వాడికెంతో బాధ కలిగించేది. వీరేశలింగంగారి విగ్రహం ముందు ఆ చిట్టి తండ్రి వెర్రిగా చూస్తూ అలా ఎంతసేపో నిలబడిపోయేవాడు. బ్రహ్మాండమైన ఆ బ్రిడ్జి, నాల్గుమైళ్ళ పొడవుగల ఆ ఆనకట్ట, వాడికేదో అనిర్వచనీయమైన ఆనందాన్ని చేకూర్చేవి.

భాస్కరం, జగన్నాథానికి ముఖ్యాతిముఖ్య స్నేహితుడు. అతడు జగన్నాథాన్ని ఎప్పుడూ అంటిపెట్టుక తిరిగేవాడు. వీలుగా ఉన్నప్పుడల్లా వాళ్ళిద్దరూ సాయంకాలం గోదావరి ఒడ్డుకుపోయి కూర్చునేవాళ్లు. భాస్కరం ఎప్పుడూ వాళ్ళింటి గొడవా, లేకపోతే వాళ్ళలాంటి గొడవా, జగన్నాథానికి అట్లాంటి తీరిక సమయాల్లో చెప్తూనూ ఉండేవాడు. పాపం జగన్నాథానికి అలా చెప్పటానికేమీ ఉండేవి కావు.

భాస్కరం తన సోది తను చెప్పుకపోతూ ఉంటే, జగన్నాథం గోదావరిమీంచి వచ్చే చల్లని గాలుల్ని, ఆ గాలుల తాకిడికి మోహనంగా ఇట్టే కదలిపోయే బుల్లి అలల కదలికల్ని, అస్తమిస్తూన్న సూర్యుని కిరణాలు—అడ్డువచ్చే మబ్బుల్ని చీల్చుకొని పైకి "ఫోకస్" అవుతూన్న విధంలోని రంగచందాల కొమరుకాంతుల్ని, ఒక నల్లని పెనుమబ్బు తలపైన బహుసొగసుగా ఏర్పడ్డ వంపుల కనుగొనంగా సాగి, జీవం పుణికి పుచ్చుకున్న తటిల్లతలా, మెరిసిపోయే బంగరుగీటు రామణీయకతనీ చూస్తూ ఈ జగత్తునే మరచిపోయేవాడు.

జగన్నాథం తీరికవేళల వాళ్ళ నాన్నగారి ఫ్యాన్సీషాపుమీద కూర్చునేవాడు. అక్కడ ఉన్నంతసేపూ తండ్రికి ఎంతో సహాయపడేవాడు. తండ్రి, కొట్టుకురావడానికి వీలుపడని రోజుల్లో అతను అక్కడి పనులనెంతో నేర్పుగా చక్కబెట్టేవాడు. ఇల్లాంటికొడుకును కన్నందుకు ఆ చుట్టుపక్కలవాళ్లు కుటుంబరావుగార్ని ఎంతో పొగిడేవారు.

జగన్నాథం తల్లి కాంతమ్మగారు. ఆమె మనసు పాపం ఎప్పుడూ జగన్నాథంమీదే ఉంటుంది. వాడితో ఆమె ఎప్పుడు కాస్త సావకాశంగా మాట్లాడినా, వాడు పుట్టిననాడు జరిగిన సంఘటనలన్నీ విపులంగా చెపుతుంది. ఇంటికి ఎవ్వరు క్రొత్తవారొచ్చినా ఈ విషయాల నామె పాపం వారికి ఏదో సందర్భాన చెప్పకుండా ఉండలేదు.

ఆమె తన అన్నగారి కూతుర్ని వాడికి చేసుకోవాలని ఎంతో సంబరపడుతూంది. వాళ్ళు కూడా ఎక్కువగా రాకపోకలు సాగిస్తూనే ఉన్నారు. ఆ పిల్ల రెండుమూడుసార్లు ఈవూరు వచ్చింది. జగన్నాథం మరీ చిన్నప్పుడు కాబోలు వాళ్ళ మేనమామగారి ఊరికి వాళ్ళమ్మతో వెళ్ళాడు.

ఆ అమ్మాయి అప్పుడెప్పుడో ఈ ఊరు వచ్చింది కాని, ఆమె జగన్నాథాన్ని గాని, జగన్నాథం ఆమెనుగాని ఓనాడూ తిన్నగా చూసుకోలేదు. ఆ పిల్ల ఉన్న నాలుగు రోజులూ వాడు ఇంట్లో ఉంటే "కాబోయే పెళ్ళాన్ని ఎక్కడా విడిచిపెట్టలేక పోతున్నావేరా..." అనీ, వాడింట్లో ఉండకుండా ఎక్కడకు పోయి ఆలస్యంగా ఇంటికి వస్తే, "మీ ఆవిడ నీమీద బెంగ పెట్టుకుందోయ్" అనీ ఆ చుట్టుప్రక్కల ఉండే అమ్మలక్కలు వాణ్ణి చచ్చే సిగ్గులో ముంచేసేరు. వాడింట్లోంటికి వెందువల్లనో భరించలేకపోయేవాడు. అంచేతనే వాడు సాధ్యమైనంత వరకు ఆ రోజుల్లో అక్కడ ఉండకుండా వుండేందుకే ప్రయత్నించేవాడు. కాని వాడికి ఆ పిల్లను చూడాలనీ ఉండేది. ఆ పిల్లతో మాట్లాడాలనీ ఉండేది. చూడటమంటే ఏ మూలనుంచో ప్రక్క చూపులతో చూస్తాడు. కాని మాట్లాడమంటే ఎలా...? ఏం మాట్లాడాలి? ఎలా మాట్లాడాలి? వాడికి ఏవీ తోచేవి కావు. మేనకోడలితో మాట్లాడటానికే వాడికింత సిగ్గెందుకో! పాపం ఆ పిల్ల కూడా జగన్నాథంలాగే సిగ్గులదొంతర! ఒకసారిద్దరూ సన్నగా చూసుకున్నారు. చిన్నగా నవ్వుకున్నారు. చూసినప్పుడు వారి అందాల కళ్ళూ, నవ్వినప్పుడు వారి తెల్లని పళ్ళూ, తళతళా మెరిశాయి. ఇంతలోనే ఎంతో సిగ్గు ముంచుకొచ్చింది. అంతే...ఆ పిల్ల ప్రక్క గదిలోనికి, ఈ పిల్లవాడు వీధిగుమ్మములోనికి త్రోవతీశారు. ఈ దృశ్యాన్ని చూసి జగన్నాథం తల్లి యెంత ముచ్చటపడింది!

(3)

ఒక రోజున జగన్నాథం వాళ్ళ నాన్నతో, "ఈ భీష్మేకాదశికి భద్రాచలం వెళ్తాను నాన్నా..." అన్నాడు. ఆయన కొడుకువైపు ఒకసారి చూసి, "ఏం...అలా పోయింది బుద్ధి" అన్నాడు కొద్దిగా నవ్వుతూ.

జగన్నాథం, "అదికాదు నాన్నా...మన భాస్కరం లేడూ వాళ్ళ లాంచీలో వెళుతాను నాన్నా. ఒక్క కానీ కూడా ఖర్చుకాదు. వాడు కూడా వస్తున్నాడు. ఇద్దరము సరదాగా చూసివస్తాము" అన్నాడు.

కుటుంబరావుగారి మనసులో ఏమేమిటో గిర్రున తిరిగినట్లయింది. ఆయన కాస్సేపేమీ మాట్లాడలేదు. ఆ తరువాత ఆయనే:

"ఏ శ్రీరామనవమికో అయితే బాగుంటుంది కాని ఇప్పుడే ముంటుందిరా అక్కడ నీ ముఖం! అయినా ఇప్పుడీ చలిలో ఏమిటీ..." అని జగన్నాథాన్ని ఆ ప్రయాణంనుంచి ఆపుచేయబోయాడు.

అయితే జగన్నాథం ఊరుకోవద్దూ. "అబ్బ! చలేమిటి నాన్నా...నువ్వే ఇలా, అంటే అమ్మ అసలే వెళ్లొద్దంటుంది" అన్నాడు. "తప్పకుండా నువ్వు ఒప్పుకోవాలి నాన్నా" అన్నట్టు వాడి కంఠం ధ్వనించింది.

అప్పుడే వాళ్ళమ్మ ఆ గదిలోని కేదో పని మీదుగా వచ్చి, "ఎక్కడకురా వెళ్ళడం" అంటూ అడిగింది.

జగన్నాథం అందుకు జవాబుగా ఏమీ మాట్లాడలేదు. నవ్వుతూ వాళ్ళ నాన్నవైపు చూశాడు. వాడలా చూస్తే ఆ తండ్రికి ఊరికే నవ్వొచ్చేసింది. ఆయన ఆ నవ్వును ఆపుకోవాలని ఎంత ప్రయత్నించబోయినా, అది కనుకొనలోంచీ, పెదవి సందుల్లోంచీ, నీళ్ళతో నిండిన సీసాపై బిరడా పెడితే ఆ నీళ్లు పైకి తన్నుకొచ్చినట్లు ముసిముసిగా ఊడిపడుతూనే ఉంటుంది.

ఆయన సన్నగా నవ్వుతూ, "మీ అబ్బాయిగారు లాంచీలో భద్రాచలం వెళుతారట. ఎప్పుడో కాదు. ఈ ఏకాదశికే" అన్నాడు.

ఇంకేముంది? ఒక్కసారి ఆమె వాళ్ళిద్దరివైపు చూసి, "ఏమిటీ! లాంచీలో అంతదూరం ప్రయాణం చేస్తాడా? చాలా బాగుంది. ఒరే నువ్వెప్పుడో మా కొంప తీసేస్తావు. దానికి మీ నాన్నగారి మద్దత్తొకటి ఎప్పుడూ ఉంటుందిలే" అంది. ఆమె కంఠం ఎంతో బాధతో కదిలింది. ఆమె తన చిన్నారి పసికందు నెవ్వరో తన చేతుల్లోంచి ఊడబెరుక్కొని కంసుడిలా హతమార్చేస్తున్నట్టు అంతులేని దుఃఖభారంతో శూన్యంలోకి అవలోకిస్తూ అక్కడ నిలిచింది.

వెంటనే కుటుంబరావుగారు, "సరిసరి! ఇది చాలా బాగుంది. ఏరా......నిన్ను నేను వెళ్ళ

మన్నానా......? వాడు వెళ్ళడం నాకసలు ఇష్టమేలేదు. ఏమైనా ఒప్పుకుంటే ఇహ నువ్వే ఒప్పుకోవాలేమో..." అంటూ ఆయన ఎంత దాచుకోబోయినా సంపెంగపూ పరిమళంలా ఆ నవ్వు దాగనేలేదు. ఆ నవ్వుచూసి ఆమె మరింత దిగులుపడింది.

"ఔను మీకు నవ్వులాటలుగానే ఉంటుంది. మీకేం......" అంటూ, కొడుకువైపు తిరిగి, గట్టిగా "ఒరే...మీ నాన్నగారు వెళ్ళమన్నా నువ్వు వెళ్ళడానికి వీల్లేదు. తెలిసిందా" అంది.

పాపం జగన్నాథం ఎంతో నిరుత్సాహ పడిపోయాడు. అయినా "అది కాదమ్మా...వాళ్ళ భాస్కరం నేనూ కలిసే వెళ్తున్నామమ్మా...ఆ లాంచి వాళ్ళ స్వంతం. వాళ్ళంతా మమ్మల్నెంతో ఇదిగా చూస్తారుకూడాను. అందులో ఇప్పుడు గోదావరికి వరదలేముంటాయి. ఏమిటో నీదంతా పిచ్చిగాని..." అన్నాడు.

"ఔనురా నాది పిచ్చే. పోనీ పెద్దదికదా అని ఈ పిచ్చిదాని మాట ఎప్పుడు నిలబెట్టావురా? మా నాయనగా...ఆ లాంచీ ప్రయాణంమాత్రం మానేద్దూ...నీ కెంతో పుణ్యముంటుంది" అంది.

జగన్నాధానికి ఏమి మాట్లాడాలో తోచలేదు. గోదావరిలో భద్రాచలంవరకూ ప్రయాణం చేయడంలో ఉండేహాయి, తన తల్లి మూర్ఖనమ్మకాలకు బలైపోతున్నట్టుగా బాధపడ్డాడు వాడు. "అమ్మా...ఈ ఒక్కసారికీ ఒప్పుకో అమ్మా..." అంటూ బుంగమూతి పెట్టాడు. "ఈ ప్రయాణం ఏవిధంగానూ మానుకోకూడదు" అన్న పట్టుదలతో "అమ్మా...భాస్కరం అమ్మం—వాడు భద్రాచలం వెళుతాననగానే ఇట్టే ఒప్పేసుకుంది. అయినా నేనింకెప్పుడైనా లాంచీ ప్రయాణం చేస్తే అలాగనమ్మా..." అంటూ ఇంక వాళ్లమ్మ తప్పకుండా ఒప్పుకుంటుందన్నంత ఆశతో ఆమెవైపు చూశాడు.

కాని, ఆవిడ "అయితే నీ పట్టు వదలవేమిటిరా...ఏమండీ...మీరు మాట్లాడరేం...వాడిని వెళ్లొద్దని చెప్పరేమండీ...అసలు మీకు వాడి సంగతే పట్టదు. మిమ్మల్ని చూసుకునే వాడీ ఆటలాడుతున్నాడు" అంది.

కుటుంబరావుగారు వస్తూన్న నవ్వు నాపుకుంటూ "ఓహో...ఇది మరీ బాగుంది. వాడ్ని ఒప్పించలేక ఇక నామీదకు తిరిగావేమిటి? నీకన్నా ముందే చెప్పేను వాడికి. అయితే గట్టిగా వాడు వెళుతానంటే......నేను మంత్రం ఏమి చేస్తాను. వాడైనా చిన్నవాడా...చితకవాడా...కాస్త అవీ, ఇవీ చూడకుండా ఇంట్లో కట్టేస్తే వాడికి కాస్తయినా లోకజ్ఞానం కలగాలా...ఇంతలో మరేం కొంప మునిగిపోదులే. వెళ్ళనిద్దూ వాడ్ని" అన్నాడాయన.

తండ్రి ఇట్లా మాట్లాడుతాడని జగన్నాధానికెప్పుడో తెలుసు. దానితో ఒక్కసారిగా అతను ఎగిరి గంతేశాడు.

వాళ్ళమ్మ "సరే......మీ ఇష్టంవచ్చినట్లు కానీండి" అని—జగన్నాధంవైపు తిరిగి "ఒరే నా మాట వినవురా..." అంది బ్రతిమాలుతూ.

జగన్నాధం "అమ్మా!...మరేం ఫరవాలేదమ్మా...ఒక్కవారంలో ఇక్కడుంటానమ్మా." అంటూ వాడు వీధిలోనికి పారిపోయాడు.

కాంతమ్మగారు తన సర్వస్వమూ పోతూన్నట్లుగా దిగాలుగా ఒకమూల కూలబడిపోయింది.

(4)

భద్రాచలం ప్రయాణం వేసవిలోకన్నా శీతకాలంలోనే చెయ్యాలి. అప్పుడు మనసుకు కలిగే ఆహ్లాదం వేసవిలో ఏమాత్రం ఉండదు. కాని మనం చలిమాత్రం తట్టుకోగలిగి ఉండాలి.

జగన్నాధం దుప్పట్లూ, కోట్లూ వెచ్చగా బెడ్డింగులో చుట్టుకొని ప్రయాణమయ్యాడు. వాడు బయలుదేరుతూన్నప్పుడు వాళ్ళమ్మ వాడికెన్నో చెప్పింది. అందులో ముఖ్యంగా, స్నానం చేసేప్పుడు నీళ్లల్లోనికి మొలలోతుకన్నా దూరం పోవొద్దని మరీ మరీ చెప్పింది. వాడు గుమ్మం దిగుతూవుండగా "నువ్వు ఒంటరిగా ఎక్కడికైనా వెళ్ళావుగాక. నువ్వసలే తిన్ననైన వాడివికావు" అంటూ కళ్ళ నీళ్లు పెట్టుకుంది. వాడు నవ్వుతూ "నాకేం భయంలేదమ్మా" అంటూ వీధిలోనికి నడక సాగించాడు. నడుస్తూ, నడుస్తూ "అమ్మ ఎంతపిచ్చిది! ఎంత భయస్తురాలు" అనుకున్నాడు.

గోదావరిలో లాంచీ బయలుదేరింది. దారినిండా జనం కిటకిట లాడుతున్నారు. నానా భోజనసామగ్రి, అరటిగెలలు, గొబ్బరికాయలు ఇత్యాది సామానులు అడ్డదిడ్డంగా పడేసి చిందరవందరగా కూర్చున్నారు. లాంచీ పైభాగాన కూడా సామాను అదేవిధంగా ఉంది.

అటుప్రక్క, ఇటుప్రక్క పెద్దపెద్ద చెట్లతో అల్లంత దూరాన అటూ, ఇటూ పృథ్వీ అధిరోహించిన ఎన్నో రకాల ఆకారాల కొండలూ, ఎట్టఎదుట ఎప్పటికీ దొరకనట్లుండే ఆకసంతో మబ్బులతో మన్నని చిట్టి ఆకాశాల్లా ఉన్న పిల్లకొండలు ముద్దులొలికించే అందాలు, అన్నీ అన్నీ చూడగలిగే ప్రయాణీకుల కెంతైనా ఆనందాన్నిస్తున్నాయి. ఇహ అడుగడుగునా, గోదావరీదేవి మెల్లని నడకలతో, తెలినీలపు దీప్తుల సొగసు కలయికల చిరునగవులతో, ఒయ్యారపు ఒంపుల నృత్యభంగిమలతో సమస్తాన్నీ మరపింపజేస్తూంది.

మెల్లగా కొన్ని ఊళ్లుదాటి లాంచీ పోలవరం చేరింది. ఆ వూరు చేరేప్పటికి జగన్నాథం తల గిర్రున తిరిగిపోయింది. ఆ పేరువినగానే ఆతని కళ్ళముందు ఏవేవో దృశ్యాలు ప్రత్యక్షమయ్యాయి. వాడికళ్ళముందు కొక పెద్దమైదానం సినిమా బొమ్మలావచ్చింది. ఆ మైదానంలో జనం వసంతకాలంలో గుబురుగా పెరిగిన చెట్లఆకుల్లా కిటకిటలాడుతున్నారు. అంతా నిశ్శబ్దం. ఒకే ఒక వ్యక్తి కంఠం ఆ నిశ్శబ్దతను చీల్చి చెప్తూతూన్న విషయాన్ని ప్రజలు, చల్లనిగాలి తాకిడికి తన్మయత్వంలో మునిగిపోయే ఆ మధుమాసపు వృక్షలతలి శాఖాపత్రాల్లా సమ్మోహితులై వింటున్నారు. ఆతని చేతిలో "రామపాదసాగరం" నిర్మించిన తరువాత అది ఏవిధంగా ఉంటుందో వివరించే చిత్రమున్నది. ఒహో! ఆదొక అంతులేని మహాసాగరం! బ్రహ్మాండమైన వెడల్పున సాగిపోయే అచ్చపు తెలివెన్నెల ప్రవాహం! ఎంతో ఎత్తునుంచి, ఏకముఖంగా ఒకేవరుసన పడుతూన్న ఒక అందాల జలపాతం! ఆ చిత్రాన్ని ఆయన ప్రజలకు చూపి, "దీనిని నేను నెహ్రూగారికి చూపగానే వారు, అహా! ఎంత అందమైన దృశ్యమిది! అని ఆయన నివ్వెరపోయారు. మరల, మరల ఈ దృశ్యాన్ని చూశారు. చూసి తప్పక ఇది నెరవేరేట్లు చేసి చూస్తాను అని ఆయన వాగ్దానం చేశారు" అని ఆయన చెప్తూన్నమాటలు జగన్నాథం చెవిలో గింగురుమన్నాయి. జగన్నాథం కనుల వెంట జలజల కన్నీళ్ళు ప్రవాహాలుగా రాలాయి. అది నాటికీ నేటికీ ఏ మార్పూ లేకుండా అలాగే ఉండిపోయింది కదా అని అతను గుండె తరుక్కుపోయేట్టు ఏడ్చాడు. ఆనాడు తను ఎటువంటి కలలుగన్నాడు! ప్రపంచంలోని మహానదులన్నీ గోదావరికి దాసోహం అర్పిస్తున్నట్లు, తన ఆంధ్రమాత సకలసంపదలతో తులతూగుతున్నట్లు స్వాప్నిక జగత్తులో విహరించాడు. కాని ఆ కల నేటికీ నిజం కాలేదు. మరి అది ఏ నాటికి నిజమౌతుందో ఎవరికి తెలుసు?

లాంచీ పాపికొండల మధ్యకు వచ్చేప్పటికి, కలతజెందిన జగన్నాథం మనస్సు కొంత సుఖాన పడింది. ఆ కొండలమధ్య లాంచీ ఓ పెద్దసరస్సులో ఉన్నట్లుంది. ఊహాల ఆకాశాలను చేరువగా వెళ్ళినట్లు ఆతని ఆత్మ ఆ ప్రదేశంలో పరిపూర్ణమైన ఆనందాన్ననుభవించింది.

ఆ రాత్రి చీకట్లలో దూరిన యాత్రీకులు, మరునాడు, తొమ్మిది గంటలవరకూ చీకట్లను వదలనే లేదు. యాత్రీకులు వంట చేసుకునేందుకు వీలుగా, ఆవేళ లాంచిని ఓ తిప్ప దరిని కట్టేశారు. అక్కడనుంచి యాత్రీకులలో కొంతమంది పుల్లలకోసం గట్టుమీదకు బయలుదేరారు. వాళ్ళతోబాటు జగన్నాథం, భాస్కరంకూడా బయలుదేరారు. వాళ్లు వెళ్లుతూండగా సరంగు "భాస్కరంగారూ...అట్టే దూరం పోకండోయ్... ఈ ప్రక్క పులులు తిరుగుతూ వుంటాయి" అన్నాడు. జగన్నాథానికి వెంటనే వాళ్ళమ్మ జ్ఞాపకానికి వచ్చింది.

ఆ ఎత్తైనకొండలు, ఆ లోయలూ, వెదురు పొదలూ పెద్దపెద్ద టేకుచెట్లూ చూస్తూఉంటే ఎవరికైనా ఆనందం కలుగుతుంది. కాని భాస్కరానికిమాత్రం గుండెలు పీచుపీచుమంటున్నాయి. ఏమూలనుంచి పులివచ్చి మీదపడుతుందో అనే వాడికి భయంగా ఉంది.

జగన్నాథం ఒకచోట గభాలున ఆగిపోయి, "ఈకొండ ఎక్కుదాం రారా" అంటూ భాస్కరం కళ్లల్లోకి చూశాడు. ఆతనికళ్లు అందాలనిధి సన్ని

ధికి చేరుతున్నట్లు తళతళా మెరిశాయి. భాస్కరం ఒక్కసారి "అమ్మ బాబో... కాళ్ళే......" అన్నాడు.

భాస్కరానికి ఎలా సవ్వ చెప్పాలో తోచక జగన్నాథం, "వస్తే రా... లేకపోతే మానెయ్యి, నాకేం; ఇలా రావని ఏడుస్తున్నావేం ఆ తరువాత ఓ కొండేనా ఎక్కలేకపోయానని ఇవాళ రోజూ ఏడుస్తావ్" అంటూ ముందుకు గబగబా అడుగులు వేశాడు. పాపం భాస్కరం, జగన్నాథాన్ని అనుసరించక తప్పింది కాదు.

భాస్కరానికి పులుల భయం అధికంగా ఉంది. పాపం అతని మనసు మానవుల మధ్య ఉండటానికి తహతహ లాడింది. అప్పటి గాలి, ఒంటరితనంతో విసిగిపోతూ, ఆ చికాకు భరించ లేక ఆ కొండమీది చెట్ల జుట్టు నందుకొని ఒక ఊపు ఊపుతూంది. దానితో ఆ చెట్లు భయం కరంగా ఏడుస్తున్నాయి. అక్కడనుంచి వాళ్ళకు లాంచీ కనిపించడమే లేదు. నదిని ఇసుక తిన్నెలు బలంగా అదిమి నొక్కేస్తూంటే అది సన్నబడి పోయి వంకరటింకరి గీతలా మారిపోయిందా అని పిస్తోంది. ఆకాశంలో ఏవేవో చుక్కల్ని పసుపు రంగూ, నీలంరంగు పిట్టలు జతలు జతలుగా ఎగిరి పోతున్నాయి. ఎన్నో రకాల శబ్దాలు కొన్ని అతిసన్నగా కొన్ని గుబులుగుబులుగా భయంతో మూలుగుతున్నట్లు వినిపిస్తున్నాయి.

జగన్నాథం ఆ కొండ ఎక్కిపోతున్నాడు. భాస్కరం ఆ కొండ ఎక్కుతూ ఒకసారి వెనక్కి తిరిగిచూసి జగన్నాథాన్ని కొంచెం అయిష్టంతో అనుసరించాడు. ఆ కొండమీదకు పోతూంటే రానురాను త్రోవ సన్నమైపోవడం మొదలు పెట్టింది. ఏవేవో పొదలు వారి చొక్కాలకు తగిలి "ఎక్కడకు వెళతావ్......నిలు..." అన్నట్టుగా వారి నడుగడుగునా నిర్బంధిస్తు న్నాయి. మధ్యమధ్య భాస్కరం, ఇక పోదాం రారా... నా కాళ్లు లాగేస్తున్నాయి" అంటు న్నాడు. "ఇంకెంత ... వచ్చేశాం" అంటూ జగన్నాథం ఉషారుగా ముందుకు సాగిపోతు న్నాడు. భాస్కరం మరొకసారి వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. వాడికి ఆ కొండమధ్య ప్రదేశానికి, తను ఎట్లా వచ్చిందీ అవగాహన కాలేదు. క్రింద చెట్లు... పైన ఎట్లు... అంతా అయోమయంగా ఉంది. భాస్కరం గుండెలు పీచుపీచుమంటున్నాయి. ఒంటరిగా క్రిందకు దిగిపోవడానికి భయపడ్డాడు. జగన్నాథంతో పాటు ముందుకు దూసుకు పోవ డానికీ అశక్తుడైపోయాడు. వాడికి ఏ మార్గం దుఃఖము ముంచుకొచ్చింది. కొంతసేపటి టికి వాడికి జగన్నాథం కనిపించలేదు. గట్టిగా "జగన్నాథం" అంటూ అరిచాడు. కాని జగన్నాథం దగ్గరనుంచి ఆ కేకకు జవాబు రాలేదు.

జగన్నాథం పైపైకి సాగిపోయాడు.

రానురాను అతనికండే బరువెక్కి పోతూ న్నట్లుగా ఉంది. కాళ్ళు పట్టుకొని క్రిందికెవ్వరో లాగేస్తున్నట్లుగా ఉంది. నెత్తిమీద ఏవేవో పెద్దపెద్ద రాతిబండలు తిరుగుతున్నట్లుగా ఉంది. ఇంకొంచెం పైకి అధిగమించి, ఒక పెద్ద రాతిబండపైకి ప్రాకాడు. ప్రాకుతూ, ప్రాకుతూ చేయి జారిపోయినట్లయి, నిటారుగా ఉన్న మెను నిచ్చెన కొననుంచి తను రాలిపోతున్నట్లు ఒక భయంకరమైన కేక పెట్టాడు. చప్పున ఆ రాతి చపటుమీద బల్లిలా, బొమ్మలా అంటుక పోయాడు. అతని తల పూర్తిగా దిమ్మెత్తి పోయింది. కొండమీద నిలిచి, చివరిపేళలో ఆ కొండపైకి ఎట్లా వచ్చింది, చేసిన ప్రయత్నం ఎట్లా ఫలించిందీ అతనికి గుర్తులేదు. అంతా ఒక కలలాజరిగి పోయింది అనుకున్నాడు. ఆ కొండ పైన ఒక్కసారిగా గాలి పీల్చలేకపోయాడు. ఊపిరితిత్తులలో అతనికి విపరీతమైన నొప్పిపుట్టింది. కాస్సేపాగి ఆ పైనుంచి చుట్టూ కలయజూశాడు. ఒహో! అతని ఆనందం మాటల కందదు! ప్రపంచం నడికొప్పున నిలిచినట్టు, ధృవతారను చేరుకున్నట్లు, అద్భుతాలను సాధించిన క్షణంలోని మహా మేధావులైన శాస్త్రజ్ఞుల, ఊహాతీతమైన ఆనం దానుభూతుల కొలమానపు తలమానికమైనట్టు- అయిపోయాడు.

ఆ రాత్రివాళ్లు కేబిన్‌లో నిద్రపోవడానికి వీలుకలుగలేదు. త్రోవలో ఎక్కిన ఒక ఆఫీసరు. దాన్ని ఆక్రమించడంవల్ల వాళ్లు లాంచీపైగాభాన పడుకోవలసి వచ్చింది. లోపల చోటుచాలక ఇంకా కొంతమంది యాత్రీకులుకూడ లాంచీపైకి వచ్చారు.

లాంచీ ఇంజను ఉన్నగదిలో ఒక పెట్రో మాక్సులైటు వెలుగుతూంది. దాని కాంతి నీళ్ళ మీద పడుతూ లాంచీతో సాగిపోతూంది. కొండలూ, చెట్లూ అన్నీ ఒక్కటిగా కలిసిపోయి వెన్నెల్లో చలితో మూలుగుతున్నాయి. లాంచీ "ఊహూ...ఊహూ" అని గజగజ వణకుతో చలి నుంచి తప్పించుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూంది.

ఇంతలో ఆ లైటు కాంతిని చూసి భ్రమపడో ఏమో...సుమారు గజమున్నర పొడవున్న చేప ఒకటి ఆ దీపంమీదకు ఒక్కదుముకు దుముకింది. అది లాంచీలో పడగానే బాంబు ప్రేలినంత శబ్దమయింది. అది వెండిలా తళతళ మెరిసి పోతూంది. దాని రెక్కలు, నోరు చూడ, ముచ్చటగా ఉన్నాయి. దానికనులమాయకంగా నల్లని చుక్కల్లా ఉన్నాయి. దాన్ని ఇద్దరు కళాసులు అదిమి చంపబోతూండగా జగన్నాథం, చంపవద్దని ప్రబతిమాలబోయాడు. కాని అక్కడే ఉన్న గుమాస్తా మొగం చూడగానే అతనికిలా చెప్పడానికి భయమేసింది. అయినా మెల్లగా "దాని నీళ్లల్లో వదిలేయండి. ఎంతందంగా ఉంది" అన్నాడు. ఆ మాట వినగానే గుమస్తా ఫక్కున నవ్వాడు. నవ్వి "పిచ్చివాడిలా ఉన్నావే...దొరికిన చేపను వదిలేస్తే, ఇంకో చేప ఎలా దొరుకుతుంది?" అన్నాడు. అతని కెలా నచ్చజెప్పాలో జగన్నాథానికి తోచలేదు. ఒక జీవిని తను చేతులారా చంపేస్తున్నట్టు పూర్తిగా వికలమైపోయిన మనసుతో, లాంచీపైకి చేరుకున్నాడు.

లాంచీమీద రెండు రగ్గులు కప్పుకొని, చెవులకు మఫ్లరు చుట్టుకొని పడుకున్నా చలి గజగజ వణికించేస్తూంది. జగన్నాథానికి గిజగిజ తన్నుకుంటూన్న ఆ చేప జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. ఆకసం నుంచి పడుతూన్న వెన్నెల తెల్లగా మంచు కురుస్తూంది. లాంచీ మంచులో తడిసి ముద్దయి పోయి దాన్ని ముట్టుకుంటే జివ్వున లాగుతూంది.

లాంచీ ఆ రాత్రి ఇసుకతిప్పల బారిపడకుండా అత్యంత జాగరూకతతో నడుపబడుతూంది. లాంచీలోని ప్రయాణీకులు, గాఢనిద్రతో మునిగి పోయి ఉన్నారు. సరంగు కంఠం నీరసంగా పలుకుతూంది. డ్రైవరు ఓ కునుకుతీస్తున్నాడు. ఇంజను కుర్రవాడు ఎర్రబారిన కళ్ళతో ఇంజనును కనిపెట్టుకొని, నిద్రను జయించినవాడిలా ఉన్నాడు. భాస్కరం, జగన్నాథానికి ఒక ప్రక్క కాళ్ళూ చేతులూ తలా అన్నీ ఒక ఉండలా చుట్టుకొని పడుకున్నాడు. జగన్నాథం కొద్దిగా కదిలాడు. చలితో కాళ్లు కూడదీసుకున్నాడు.

మిలమిల మెరిసిపోతూన్న ఒక చేప నిద్రలో అతని కళ్ళముందు ఎగిరింది. దానికీ అతనికీ, చంద్రునికీ దానికీ మధ్య అన్నీ మబ్బులే. అది మబ్బుల్లోంచి ఎంతో వేగంతో ఎగిరిపోతూంది. జగన్నాథం గాబరాగా "చంద్రుణ్ణి మింగకు, చంద్రుణ్ణి మింగకు" అంటూ గిజగిజ తన్నుకొని ఆ నిద్రలోనే చేయి పైకెత్తి లేవబోయాడు. ఆ లేవడంలో అతని కళ్లు తెరుచుకున్నాయి. ఇదేమిటి! నేను మబ్బులమధ్య చంద్రుడికింత చేరువగా ఎలా ఉన్నాను?" అనుకున్నాడు. అతని

అతని కతిసమీపంలో చంద్రబింబం! ఆ మబ్బుల్ని తడివి చూడబోయాడు. చేతులకు చల్లగా అయింది. తను మెల్లగా ఏదో లిఫ్టు పైనుంచి క్రిందకు దిగిపోతూన్నట్లు అయిపోయాడు. చల చల్లగా తారలతోడూ, మబ్బువెన్నెలా దూరమవుతూన్నట్లు గ్రహించాడు. లాంచీ ముందుకు నడుస్తూన్నట్లు చూశాడు.

నక్షత్రమండలంలోని చంద్రునికింత సమీపానికి, ఇంతసులాగ్గా చేరుకున్న అనుభవాన్ని జన్మజన్మలకూ మరచిపోలేననుకున్నాడు. అతని మనస్సు ఎక్కడలేని ఆనందంతో ఉర్రూతలూగింది.

దట్టంగా పొగలాగ క్రమ్ముకున్న మంచు తెరల్లోంచి మరునాడు భద్రాచలం చేరుకుంది. గబగబా జగన్నాథం స్నానానికని నీటిలోకి దిగాడు. అక్కడి నీటి అగాధానికి అతను ఆశ్చర్య పోయాడు. అతని కాళ్ళక్రింద ఇసుక బొంగరా లాడుతూ చక్కిలిగింతలు పెట్టింది.

జగన్నాథం, గుడిలో దేవుణ్ణీ, రామదాసు ఆదేవునికి చేయించిన వస్తువుల పనితనాన్నీ తనివి దీరా చూశాడు. భాస్కరంతో కలిసి ఆ మరు నాడు మరపురాని ఈ దివ్యానుభూతులను నెమరు వేసుకుంటూ, ఇంటికి తిరిగి ప్రయాణం సాగించాడు.

(ఇంకా వుంది.)